

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

Φορολογία και Δικαιοσύνη στην ΕΕ:

Αντανακλά το ΑΕΠ των Κρατών ή Εντείνει τις Ανισότητες;

Δήμητρα Σταυροπούλου,

Υπ. Διδάκτωρ Διοίκησης και Οικονομίας

Περίληψη

Η φορολογία στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί βασικό εργαλείο δημόσιας πολιτικής, επηρεάζοντας τη χρηματοδότηση του κράτους, την αναδιανομή του πλούτου και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η άμεση φορολογία παραμένει στην ευχέρεια των κρατών-μελών, γεγονός που ενισχύει τον φορολογικό ανταγωνισμό και επιτρέπει την τεχνητή μεταφορά κερδών σε χώρες με χαμηλή φορολογία. Η φορολογική δικαιοσύνη, βασισμένη στις αρχές της ισότητας και της ικανότητας πληρωμής, υπονομεύεται από φαινόμενα όπως τα LuxLeaks και η φοροαποφυγή μέσω transfer pricing, που επιτρέπουν σε μεγάλες πολυεθνικές και εύπορα άτομα να αποφεύγουν σημαντικά φορολογικά βάρη. Την ίδια στιγμή, η μεσαία τάξη επωμίζεται δυσανάλογα βάρη, γεγονός που ενισχύει την κοινωνική δυσαρέσκεια και αποδυναμώνει τη φορολογική ηθική.

Παρά τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για εναρμόνιση και διαφάνεια (ATAD, DAC), η αποτελεσματικότητα των μέτρων παραμένει άνιση και εξαρτάται από την πολιτική βούληση των κρατών. Οι αποκλίσεις μεταξύ Βορρά και Νότου, τόσο σε πολιτική κουλτούρα όσο και σε φορολογικές πρακτικές, επιτείνουν τις εντάσεις και εμποδίζουν τη διαμόρφωση κοινών λύσεων. Για τη διασφάλιση της φορολογικής δικαιοσύνης προτείνονται η καθιέρωση ενιαίας φορολογικής βάσης για τις εταιρείες, η εφαρμογή ελάχιστου φορολογικού συντελεστή, η ενίσχυση της διαφάνειας και η καλλιέργεια φορολογικής παιδείας. Η φορολογία δεν αποτελεί μόνο τεχνικό ζήτημα, αλλά ζήτημα αξιών και πολιτικών προτεραιοτήτων, καθοριστικό για τη βιωσιμότητα και τη συνοχή της ΕΕ.

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

1. Εισαγωγή

Η φορολογία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της δημόσιας πολιτικής και της λειτουργίας των κρατών. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης(ΕΕ), διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο όχι μόνο στη χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών, αλλά και στη διαμόρφωση κοινωνικών σχέσεων, την κατανομή του πλούτου και την επίτευξη ή μη της κοινωνικής δικαιοσύνης. Επιπροσθέτως, η έννοια της δικαιοσύνης στη φορολογία παραπέμπει σε ένα σύστημα που διασφαλίζει ότι όλοι οι πολίτες συνεισφέρουν στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις δυνατότητές τους και επωφελούνται ισότιμα από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Το παρόν άρθρο επιχειρεί να αναλύσει τη σχέση μεταξύ φορολογίας και δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εξετάζοντας το θεσμικό πλαίσιο, τις πολιτικές πρακτικές, τις προκλήσεις του φορολογικού ανταγωνισμού και τις επιπτώσεις στην κοινωνική συνοχή. Εξετάζεται επίσης η αποτελεσματικότητα των πολιτικών που αποσκοπούν στη διασφάλιση μιας δίκαιης φορολογικής αρχιτεκτονικής σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

2. Το νομικό και πολιτικό πλαίσιο της φορολογίας στην ΕΕ

Η φορολογική πολιτική παραμένει σε μεγάλο βαθμό στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών της ΕΕ. Ωστόσο, η ανάγκη για εναρμόνιση ορισμένων στοιχείων έχει οδηγήσει σε σημαντικές πρωτοβουλίες και νομοθεσίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδιαίτερα όσον αφορά τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας(ΦΠΑ) και τη φορολόγηση των επιχειρήσεων.

Το άρθρο 113 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης(ΣΛΕΕ) δίνει τη βάση για την εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας. Αντίθετα, η άμεση φορολογία - όπως η φορολόγηση εισοδήματος και εταιρειών - παραμένει στην εθνική ευχέρεια, με μόνη υποχρέωση την τήρηση των κανόνων της ενιαίας αγοράς και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

Η Επιτροπή έχει προσπαθήσει επανειλημμένως να προωθήσει την κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών(CCCTB), με περιορισμένη επιτυχία, λόγω πολιτικών αντιστάσεων. Παράλληλα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διαδραματίζει καίριο ρόλο, αποφαινόμενος συχνά για ζητήματα που σχετίζονται με την καταστρατήγηση των θεμελιωδών ελευθεριών μέσω φορολογικών διατάξεων.

3. Η αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης: Θεωρητικές και πολιτικές διαστάσεις

Η έννοια της φορολογικής δικαιοσύνης έχει τις ρίζες της στις αρχές της ισότητας και της ικανότητας πληρωμής. Δύο βασικές αρχές διακρίνουν τη φορολογική δικαιοσύνη: η οριζόντια ισότητα, που σημαίνει ίση φορολογική μεταχείριση προσώπων με ίδια οικονομική δυνατότητα, και η κάθετη ισότητα, που απαιτεί αυξημένη φορολογική συνεισφορά από άτομα με μεγαλύτερη ικανότητα πληρωμής. Η θεωρητική βάση για μια δίκαιη φορολογία ξεκινά με τον Adam Smith και τις «τέσσερις αρχές της φορολογίας», και εξελίσσεται στον 20ό αιώνα μέσα από τη σοσιαλδημοκρατική και φιλελεύθερη σκέψη. Η πολιτική διάσταση της δικαιοσύνης αγγίζει ζητήματα αναδιανομής, κοινωνικής συνοχής και κοινωνικής αλληλεγγύης, τα οποία ενισχύονται μέσα από προοδευτικές φορολογίες και μειώσεις ανισοτήτων. Η πρακτική εφαρμογή των παραπάνω αρχών είναι συχνά αντιφατική, καθώς οι πιέσεις για δημοσιονομική λιτότητα συγκρούονται με τις ανάγκες κοινωνικής προστασίας.

4. Φορολογικός ανταγωνισμός και φοροδιαφυγή στην ΕΕ

Ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ενταθεί ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς κάθε χώρα προσπαθεί να καταστήσει το φορολογικό της σύστημα πιο «ελκυστικό» για ξένες επενδύσεις και για την εγκατάσταση πολυεθνικών επιχειρήσεων. Η βασική λογική πίσω από αυτή την πρακτική είναι ότι με τη μείωση των φορολογικών συντελεστών –κυρίως στους εταιρικούς φόρους– και με την παροχή ευνοϊκών φορολογικών καθεστώτων, μπορούν να προσελκύσουν επενδυτική

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

δραστηριότητα, να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας και να ενισχύσουν την οικονομική τους ανάπτυξη. Ωστόσο, στην πράξη, αυτή η προσέγγιση οδηγεί σε έναν «αγώνα προς τα κάτω» (race to the bottom), όπου τα κράτη-μέλη ανταγωνίζονται μεταξύ τους μειώνοντας σταδιακά τους φορολογικούς τους συντελεστές και παρέχοντας όλο και περισσότερα φορολογικά κίνητρα. Το αποτέλεσμα είναι η συστημική διάβρωση της φορολογικής βάσης, καθώς πολλές πολυεθνικές εταιρείες εκμεταλλεύονται τα κενά και τις διαφορές των εθνικών φορολογικών συστημάτων για να μεταφέρουν κέρδη σε χώρες με χαμηλότερη ή ακόμη και μηδενική φορολόγηση, ανεξάρτητα από το πού παράγεται πραγματικά η οικονομική τους δραστηριότητα.

Παραδείγματα κρατών που υιοθετούν τέτοιες στρατηγικές είναι η Ιρλανδία(με ιδιαίτερα χαμηλό εταιρικό φόρο 12,5%), το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, αλλά και χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Αυτά τα κράτη λειτουργούν συχνά ως «κόμβου»(hubs) για την εσωτερική τιμολόγηση(transfer pricing) ή για την ίδρυση θυγατρικών, μέσω των οποίων οι επιχειρήσεις ανακατανέμουν λογιστικά τα κέρδη τους ώστε να φορολογούνται όσο το δυνατόν λιγότερο. Αν και τέτοιες πολιτικές μπορεί βραχυπρόθεσμα να ενισχύσουν τα δημόσια έσοδα αυτών των χωρών, δημιουργούν αθέμιτο ανταγωνισμό μεταξύ κρατών-μελών, διαβρώνουν την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης, και υπονομεύουν την κοινωνική συνοχή σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, τα κράτη με υψηλότερες κοινωνικές δαπάνες ή μεγαλύτερες ανάγκες για δημόσιες επενδύσεις πλήττονται δυσανάλογα, καθώς δεν μπορούν να συμμετάσχουν στον ίδιο βαθμό σε αυτή την κούρσα μείωσης των φόρων χωρίς να υπονομεύσουν το κοινωνικό τους κράτος. Η απουσία ελάχιστων κοινών κανόνων για τη φορολόγηση των επιχειρήσεων στην ΕΕ διευκολύνει αυτή τη δυναμική, καθιστώντας την ανάγκη για εναρμόνιση και κοινή φορολογική πολιτική ακόμη πιο επιτακτική.

Συγκεκριμένα η ΕΕ έχει βρεθεί αντιμέτωπη με σκάνδαλα όπως τα LuxLeaks και οι πρακτικές transfer pricing. Μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες μεταφέρουν κέρδη σε χώρες με ευνοϊκά φορολογικά καθεστώτα όπως η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα LuxLeaks, όπου εσωτερικά έγγραφα που διέρρευσαν το 2014 αποκάλυψαν συμφωνίες μεταξύ του Λουξεμβούργου και εκατοντάδων πολυεθνικών(όπως Amazon, Pepsi, IKEA) για εξαιρετικά ευνοϊκή φορολόγηση μέσω «φορολογικών αποφάσεων»(tax rulings). Οι συμφωνίες αυτές επέτρεπαν τη μεταφορά

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

κερδών μέσω εσωτερικών χρεώσεων και ενδοομιλικών δανεισμών, μειώνοντας δραστικά την πραγματική φορολογική επιβάρυνση. Παράλληλα, ευρέως χρησιμοποιούνται οι πρακτικές transfer pricing, όπου οι τιμές στις συναλλαγές μεταξύ θυγατρικών του ίδιου ομίλου προσαρμόζονται με τρόπο που μετατοπίζει τεχνητά τα κέρδη σε χώρες με χαμηλή φορολογία. Αν και θεωρητικά οι τιμές αυτές θα πρέπει να αντιστοιχούν στις τιμές αγοράς (arm's length principle), στην πράξη παρέχεται μεγάλος βαθμός ελευθερίας που επιτρέπει τη φορολογική χειραγώγηση των αποτελεσμάτων.

Τα φαινόμενα αυτά, αν και συχνά εντός των ορίων της νομιμότητας, φέρνουν στο φως τη διάκριση ανάμεσα στη νομική και την ηθική διάσταση της φορολογικής συμμόρφωσης. Θέτουν υπό αμφισβήτηση τη φορολογική δικαιοσύνη και προκαλούν δυσπιστία στους πολίτες απέναντι στους θεσμούς, καθώς η κοινή γνώμη βλέπει ότι ισχυροί οικονομικοί παράγοντες αποφεύγουν τις υποχρεώσεις τους, τη στιγμή που τα βάρη μεταφέρονται στους πιο αδύναμους. Παρότι τέτοιες πρακτικές δεν είναι πάντα παράνομες, θέτουν υπό αμφισβήτηση τη φορολογική ηθική και μειώνουν τα φορολογικά έσοδα σε κράτη με μεγαλύτερες κοινωνικές ανάγκες.

5. Μέτρα για τη διασφάλιση της φορολογικής δικαιοσύνης

Η ΕΕ έχει αναπτύξει μια σειρά από πρωτοβουλίες και οδηγίες που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και στην ενίσχυση της διαφάνειας. Αναγνωρίζοντας τις επιπτώσεις της επιθετικής φοροαποφυγής στην κοινωνική δικαιοσύνη και στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, προχώρησε στην υιοθέτηση σημαντικών νομοθετικών εργαλείων. Η Οδηγία ATAD(Anti-Tax Avoidance Directive), η οποία θεσπίστηκε το 2016 στο πλαίσιο της υλοποίησης των συστάσεων του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μεταφοράς κερδών(BEPS), θέτει κοινούς ελάχιστους κανόνες για τον περιορισμό των πιο διαδεδομένων πρακτικών φοροαποφυγής. Περιλαμβάνει μέτρα όπως:

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

- κανόνας περιορισμού των τόκων (interest limitation rule), ώστε να εμποδίζεται η τεχνητή αύξηση των δανείων εντός ομίλων για μείωση των φορολογητέων κερδών,
- κανόνες για ελεγχόμενες αλλοδαπές εταιρείες (CFC rules), ώστε να φορολογούνται κέρδη θυγατρικών σε κράτη με χαμηλή φορολογία,
- κανόνες αντιμετώπισης υβριδικών ασυμφωνιών, που προκύπτουν όταν ένα εργαλείο ή μια οντότητα αντιμετωπίζεται διαφορετικά από δύο φορολογικές αρχές,
- και κανόνας για την έξοδο (exit taxation), για την αποτροπή μεταφοράς περιουσιακών στοιχείων σε άλλο κράτος με σκοπό τη φορολογική ωφέλεια.

Παράλληλα, οι Οδηγίες DAC(Directive on Administrative Cooperation) αποτελούν το θεσμικό πλαίσιο για την ενίσχυση της διοικητικής συνεργασίας και της αυτόματης ανταλλαγής φορολογικών πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών. Από την πρώτη έκδοσή της(DAC1) το 2011 έως την πλέον πρόσφατη(DAC8), η σειρά αυτών των οδηγιών επεκτείνεται συνεχώς, καλύπτοντας μεταξύ άλλων:

- πληροφορίες για τραπεζικούς λογαριασμούς (DAC2),
- φορολογικές αποφάσεις και διευθετήσεις ενδοομιλικών τιμολογήσεων (DAC3),
- φορολογικά στοιχεία για πολυεθνικές επιχειρήσεις ανά χώρα (DAC4, country-by-country reporting),
- και, πιο πρόσφατα, πλατφόρμες ψηφιακής οικονομίας και κρυπτονομίσματα (DAC7 και DAC8).

Οι οδηγίες αυτές ενισχύουν τη διαφάνεια, περιορίζουν τις δυνατότητες απόκρυψης εισοδημάτων και επιτρέπουν στις φορολογικές διοικήσεις να συνεργάζονται πιο αποτελεσματικά για την πάταξη της διασυννοριακής φοροαποφυγής. Αν και η εφαρμογή τους

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

συχνά καθυστερεί ή εξαρτάται από την πολιτική βούληση των κρατών-μελών, συνιστούν ένα ουσιαστικό βήμα προς την ενοποίηση της φορολογικής πολιτικής και την αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης στην ΕΕ.

Παράλληλα, η ΕΕ υποστηρίζει τις παγκόσμιες προσπάθειες του ΟΟΣΑ, όπως ο Πυλώνας 2 για την εφαρμογή ελάχιστου παγκόσμιου εταιρικού φόρου. Έχει επίσης προταθεί ένας ψηφιακός φόρος για τις μεγάλες ψηφιακές πλατφόρμες που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ, αν και υπάρχουν πολιτικές αντιστάσεις από ορισμένα κράτη-μέλη και εξωευρωπαϊκές δυνάμεις.

6. Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις: Αντίκτυπος της φορολογίας στους πολίτες

Η άνιση κατανομή του φορολογικού βάρους εντείνει τις κοινωνικές ανισότητες και δημιουργεί συνθήκες πολιτικής αποσταθεροποίησης. Οι πολίτες συχνά αντιλαμβάνονται ότι η φορολογική επιβάρυνση δεν κατανέμεται δίκαια, ιδιαίτερα όταν η μεσαία τάξη επωμίζεται δυσανάλογο βάρος σε σχέση με τις οικονομικές της δυνατότητες. Αυτή η αίσθηση αδικίας ενισχύεται από το γεγονός ότι, ενώ τα εισοδήματα των νοικοκυριών της μεσαίας τάξης υπόκεινται σε συστηματική και δύσκολα αποφεύξιμη φορολόγηση(μέσω της άμεσης φορολογίας εισοδήματος, των ασφαλιστικών εισφορών και της έμμεσης φορολογίας, όπως ο ΦΠΑ), την ίδια στιγμή πολύ πλούσια άτομα και πολυεθνικές εταιρείες καταφέρνουν, μέσω σύνθετων μηχανισμών φοροαποφυγής και διεθνών ρυθμίσεων, να μειώνουν δραστικά τη φορολογική τους υποχρέωση. Συγκεκριμένα, η προοδευτικότητα των φορολογικών συστημάτων έχει σε πολλές χώρες περιοριστεί, με αποτέλεσμα οι υψηλόμισθοι να μην επιβαρύνονται ανάλογα με τα εισοδήματά τους. Παράλληλα, οι μεγάλες εταιρείες χρησιμοποιούν φορολογικούς παραδείσους, στρατηγικές μεταφοράς κερδών (profit shifting) και πρακτικές ενδοομιλικής τιμολόγησης(transfer pricing) για να αποφύγουν τη φορολόγηση εκεί όπου παράγεται πραγματικά η αξία.

Αυτές οι ανισότητες οδηγούν σε μείωση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος και τους θεσμούς, καθώς δημιουργείται η εντύπωση ότι το φορολογικό σύστημα ευνοεί τους ισχυρούς και επιβαρύνει δυσανάλογα τους μικρούς. Η αίσθηση αυτή εντείνεται όταν τα

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

φορολογικά έσοδα δεν συνοδεύονται από ορατές και δίκαιες δημόσιες παροχές, όπως ποιοτική υγεία, εκπαίδευση και κοινωνική προστασία. Επιπλέον, η σταδιακή μετατόπιση του φορολογικού βάρους προς την έμμεση φορολογία (όπως ο ΦΠΑ), η οποία είναι αντίστροφα προοδευτική -δηλαδή πλήττει περισσότερο τα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα- επιτείνει τις κοινωνικές ανισότητες και ενισχύει την αίσθηση ότι η φορολογία λειτουργεί ως μηχανισμός ανισότητας αντί για μέσο αναδιανομής. Αυτή η δυσφορία δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά και βαθιά πολιτική και αξιακή: αγγίζει τον πυρήνα του κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ κράτους και πολιτών. Όταν το φορολογικό σύστημα εκλαμβάνεται ως άδικο, πλήττεται η φορολογική ηθική και αυξάνεται η ανοχή (ή και η επιθυμία) για φοροδιαφυγή.

Η φορολογική ηθική φθίνει σε περιβάλλοντα όπου οι πολίτες δεν βλέπουν ανταποδοτικότητα ή αισθάνονται ότι το σύστημα δεν τους αντιμετωπίζει ισότιμα. Επιπλέον, παρατηρείται πόλωση μεταξύ βορείων και νοτίων κρατών, με διαφορετικές αντιλήψεις για το ρόλο του κράτους και τη δημοσιονομική πειθαρχία. Πιο συγκεκριμένα, οι χώρες του Βορρά, όπως η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες και οι Σκανδιναβικές χώρες, τείνουν να δίνουν έμφαση στη δημοσιονομική υπευθυνότητα και την πειθαρχία των δημόσιων οικονομικών, ενώ οι χώρες του Νότου, όπως η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία, προτάσσουν την ανάγκη για μεγαλύτερη κοινωνική αναδιανομή και πιο ευέλικτα δημοσιονομικά εργαλεία. Αυτές οι αποκλίνουσες αντιλήψεις οδηγούν σε συγκρούσεις κατά τη διαμόρφωση κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών. Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων ενισχύει λαϊκίστικες αφηγήσεις και θέτει σε δοκιμασία την ευρωπαϊκή συνοχή.

7. Συμπεράσματα και προτάσεις

Η μελέτη της σχέσης μεταξύ φορολογίας και δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναδεικνύει ένα πεδίο έντονων προκλήσεων και πολιτικής πολυπλοκότητας. Ενώ η φορολογία θα όφειλε να λειτουργεί ως εργαλείο αναδιανομής και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, στην πράξη παρατηρούνται έντονες ανισότητες, αποκλίσεις και αδυναμίες στη διαμόρφωση ενιαίας και δίκαιης φορολογικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Βασικά ευρήματα των παραπάνω:

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

1. Αποσπασματικότητα του φορολογικού πλαισίου

Η φορολογική ενοποίηση παραμένει περιορισμένη, με την άμεση φορολογία (εισόδημα, εταιρείες) να βρίσκεται υπό την εθνική κυριαρχία. Η έλλειψη κοινού πλαισίου ευνοεί τον φορολογικό ανταγωνισμό και τη μεταφορά κερδών σε χώρες με χαμηλούς συντελεστές.

2. Διαρκής πίεση από τον φορολογικό ανταγωνισμό

Η πρακτική των κρατών-μελών να μειώνουν φορολογικούς συντελεστές για να προσελκύσουν επενδύσεις υπονομεύει τη συλλογική προσπάθεια για δίκαιη κατανομή του φορολογικού βάρους και πλήττει τα έσοδα των κοινωνικών κρατών.

3. Περιορισμένη αποτελεσματικότητα μεταρρυθμίσεων

Παρά τις πρωτοβουλίες όπως η ATAD και η DAC, η εφαρμογή παραμένει άνιση και συχνά αδύναμη απέναντι σε περίπλοκες διεθνείς δομές φοροαποφυγής και επιθετικής φορολογικής στρατηγικής των πολυεθνικών.

4. Αίσθημα αδικίας στους πολίτες

Η αντίληψη ότι οι πλούσιοι και οι μεγάλες εταιρείες καταφέρνουν να αποφεύγουν τη φορολογία, ενώ η μεσαία τάξη φέρει το κύριο βάρος, πλήττει τη φορολογική ηθική και την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Αυτό ενισχύει λαϊκιστικά και αντισυστημικά ρεύματα σε πολλές χώρες της ΕΕ.

5. Αποκλίσεις μεταξύ Βορρά και Νότου

Οι διαφορετικές πολιτικές παραδόσεις και προσεγγίσεις στη φορολογία δημιουργούν ενδοευρωπαϊκές εντάσεις, υπονομεύοντας την αναγκαία συνοχή για κοινές λύσεις.

6. Αναδιανομή με άνισα αποτελέσματα

Μόνο ορισμένες χώρες καταφέρνουν να μειώσουν αποτελεσματικά τις κοινωνικές ανισότητες μέσω του φορολογικού τους συστήματος, γεγονός που τονίζει την ανάγκη σύγκλισης προς πιο δίκαια μοντέλα.

Προτείνεται:

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

- **Θέσπιση ενιαίας εταιρικής φορολογικής βάσης (CCCTB)** ώστε να αντιμετωπιστεί η τεχνητή μεταφορά κερδών.
- **Εφαρμογή ελάχιστου ευρωπαϊκού εταιρικού φορολογικού συντελεστή**, σε συντονισμό με τις παγκόσμιες πρωτοβουλίες.
- **Ενίσχυση των μηχανισμών διαφάνειας και ανταλλαγής πληροφοριών**, με παράλληλη δημιουργία ανεξάρτητου ευρωπαϊκού εποπτικού μηχανισμού.
- **Εκστρατείες φορολογικής παιδείας και ενημέρωσης**, για την ενίσχυση της φορολογικής ηθικής και της κοινωνικής αποδοχής του συστήματος.
- **Ενσωμάτωση κριτηρίων κοινωνικής δικαιοσύνης** στη χάραξη δημοσιονομικών πολιτικών και στον Ευρωπαϊκό Εξάμηνο.

Η φορολογική πολιτική δεν είναι απλώς τεχνικό ζήτημα, αλλά ζήτημα αξιών και πολιτικών επιλογών. Η ΕΕ, εάν επιθυμεί να παραμείνει κοινωνικά βιώσιμη και πολιτικά σταθερή, οφείλει να θέσει τη δικαιοσύνη στο επίκεντρο της φορολογικής της πολιτικής.

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

Βιβλιογραφία

Θεσμικές και Νομοθετικές Πηγές:

1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022). *Annual Report on Taxation 2022*. Brussels: European Commission.
<https://ec.europa.eu>
2. Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) – Άρθρο 113 για την εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας.
3. Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices (ATAD).
4. Council Directive 2011/16/EU on administrative cooperation in the field of taxation (DAC) and subsequent amendments (DAC2 – DAC8).
5. Court of Justice of the European Union (CJEU) – Νομολογία σχετική με τη φορολογία και τις θεμελιώδεις ελευθερίες της ενιαίας αγοράς.

Δεδομένα και Εκθέσεις:

6. Eurostat. *Taxation Trends in the European Union*.
<https://ec.europa.eu/eurostat/>
7. OECD (2021). *Corporate Tax Statistics: Fourth Edition*. Paris: OECD Publishing.
8. OECD (2023). *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy – Global Anti-Base Erosion (GloBE) Rules*.
9. IMF (2021). *Tax Policy for Inclusive Growth in Europe*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
10. Zucman, G. (2015). *The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens*. University of Chicago Press.

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

Θεωρητικά και Επιστημονικά Έργα:

11. Musgrave, R. A. & Musgrave, P. B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice*. McGraw-Hill Education.
12. Atkinson, A. B. (2015). *Inequality: What Can Be Done?* Harvard University Press.
13. Sandmo, A. (2005). *The Theory of Tax Evasion: A Retrospective View*. *National Tax Journal*, 58(4), 643–663.
14. Murphy, R. (2011). *The Courageous State: Rethinking Economics, Society and the Role of Government*. Searching Finance.
15. Slemrod, J. & Bakija, J. (2017). *Taxing Ourselves: A Citizen's Guide to the Debate over Taxes*. MIT Press.

Επιπλέον Αναφορές -Πολιτικές και ΜΜΕ:

16. International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ). (2014). *LuxLeaks Investigation*.
<https://www.icij.org/investigations/luxembourg-leaks>
17. Tax Justice Network. (2023). *State of Tax Justice Report*.
<https://taxjustice.net>
18. European Parliamentary Research Service (EPRS). (2021). *Tax avoidance and evasion in the EU*.

Επετειακό Τεύχος «Βήμα Διεθνών Σχέσεων»

Βιογραφικό Σημείωμα:

Η Σταυροπούλου Δήμητρα είναι υποψήφια διδάκτωρ στη Διοίκηση και Οικονομία, με βασικές σπουδές στα Οικονομικά του Τομέα Υγείας και μεταπτυχιακό δίπλωμα στη Διοίκηση Δομών Φιλοξενίας και Τουρισμού από το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο (ΕΛΜΕΠΑ). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στον ιατρικό τουρισμό, τη διασύνδεση των υγειονομικών υπηρεσιών με τον τουριστικό τομέα και την ανάπτυξη σχετικών στρατηγικών πολιτικής. Τα τελευταία τρία έτη συνεργάζεται με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου σε διοικητικά θέματα. Παράλληλα, συμμετέχει στα συνέδρια της Εταιρείας Ελλήνων Περιφερειολόγων, όπου παρουσιάζει εργασίες μέσω έρευνας. Γνωρίζει τρεις ξένες γλώσσες και δραστηριοποιείται ενεργά σε επιστημονικούς και ερευνητικούς κύκλους στους τομείς της υγείας, της διοίκησης και του τουρισμού.